

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 3 april 1933 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 kap. 6 § rättegångsbalken.

Genom en den 3 mars 1933 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 179, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 30 kap. 6 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 30 kap. 6 § 1 och 2 mom. rättegångsbalken skola erhålla följande ändrade lydelse:

6 §.

1 mom. I brottmål, som fullföljts i hovrätt eller blivit dess prövning underställt, må ej ändring i hovrättens slutliga utslag sökas:

av målsägande, med mindre hans talan avsett ansvar för brott, varå straffarbete eller avsättning efter lag kan följa;

av tilltalad, med mindre han blivit sakfälld eller ställd under framtiden för sådant brott eller för annat brott dömts till fängelse, mistning av ämbete på viss tid, dagsböter ej under sextio eller böter omedelbart i penningar ej under ettusenfemhundra kronor eller ock blivit fälld till vite omedelbart i penningar ej under belopp som nu sagts.

2 mom. Utan hinder av vad i 1 mom. är stadgat äge målsägande eller tilltalad fullfölja talan mot hovrättens utslag, där målet rörer annat än ansvar och utslaget därutinnan gått honom emot, dock där i denna del fråga är enbart om penningar eller sådant, som kan skattas i penningar, allenast såframt det icke är uppenbart, att värdet av vad parten tappat ej uppgår till ettusenfemhundra kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933; dock att i fråga om fullföljd av talan mot utslag, som tidigare meddelats, äldre lag skall äga tillämpning.

Beträffande de skäl, som föranlett förslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Nu gällande regler om rätt till fullföljd av brottmål från hovrätt till högsta domstolen innehållas i 30 kap. 6 § rättegångsbalken, som enligt lag den 14 maj 1915 är av följande lydelse:

6 §.

1 mom. I brottmål, som fullföljts i hovrätt eller blivit dess prövning underställt, må ej ändring i hovrättens slutliga utslag sökas:

av målsägande, med mindre hans talan avsett ansvar för brott, varå straffarbete eller avsättning efter lag kan följa;

av tilltalad, med mindre han blivit sakfälld eller ställd under framtiden för brott, som i lag är belagt med straffarbete, fängelse, avsättning eller mistning av ämbete på viss tid.

2 mom. Utan hinder av vad i 1 mom. är stadgat äge målsägande eller tilltalad fullfölja talan mot hovrättens utslag, där målet rörer annat än ansvar och utslaget därutinnan gått honom emot, dock där i denna del fråga är enbart om penningar eller sådant, som kan skattas i penningar, allenast såframt det icke är uppenbart, att värdet av vad parten tappat ej uppgår till ettusenfemhundra kronor. Har tilltalad fällts till böter eller vite, som, ensamt eller i förening med vad han tappat i penningar eller penningars värde, uppgå till belopp, som nu sagts, vare honom ej heller förment att fullfölja talan mot utslaget.

3 mom. Allmänt åtal må ej hos Konungen fullföljas av annan än justitiekanslern eller ock riksdagens justitieombudsman eller militieombudsman.

Enligt denna paragraf äger tilltalad, som fällts till böter, fullfölja talan i högsta domstolen i följande fall, nämligen

där å brottet *kunnat* följa straffarbete, fängelse, avsättning eller mistning av ämbete på viss tid, d. v. s. där den straffskala som tillämpats innehåller — förutom böter — jämväl något av nämnda straff,

där bötesbeloppet uppgår till 1,500 kronor,

där bötesbeloppet i förening med vad den tilltalade tappat i penningar eller penningars värde (t. ex. skadestånd, förbruten egendom) uppgår till 1,500 kronor.

Jämlikt 30 kap. 7 § rättegångsbalken får vid beräkning av värdet av det tappade hänsyn icke tagas till rättegångskostnad eller till ränta som upplupit efter målets anhängiggörande.

Det må anmärkas, att genom 1915 års lag jämväl infördes en begränsning av fullföljdsrätten i andra mål än brottmål. I viss överensstämmelse med 2 mom. i 30 kap. 6 § rättegångsbalken gäller sålunda, att hovrätts utslag i dit fullföljt tvistemål eller ärende rörande penningar eller sådant som kan skattas i penningar, ej må överklagas, när värdet av vad parten i hovrätten tappat uppenbarligen icke uppgår till 1,500 kronor.

Principerna för rätten att fullfölja talan från hovrätt till högsta domstolen ha varit under särskilt övertvägande i samband med arbetet å *processreformen*.

Enligt processkommissionens betänkande angående rättegångsväsendets ombildning skulle högsta domstolens uppgift begränsas huvudsakligen till rättsfrågan och frågan om målets formella behandling. Hovrättens bedömande av vad som skulle anses bevisat i målet skulle icke kunna dragas under högsta domstolens prövning. Högsta domstolen skulle i huvudsak bliva en revisionsinstans. Sakfrågans undandragande från högsta domstolens prövning beräkna-

des komma att medföra en begränsning av tillströmningen av mål till domstolen samt föranleda, att handläggningen av målen bleve mindre tidsödande. Under åberopande härav föreslog processkommissionen, att de år 1915 stadgade inskränkningarna i rätten att fullfölja talan till högsta domstolen, vilka tillkommit i syfte att åvägabringa en av trängande behov påkallad minskning i domstolens arbetsbörda, skulle såsom onödiga uteslutas i den nya rättegångsordningen.

I propositionen (nr 80) till 1931 års riksdag angående huvudgrunderna för en rättegångsreform anförde dåvarande departementschefen i fråga om fullföljdsrätten till högsta domstolen, att det torde på goda grunder kunna ifrågasättas, huruvida icke en så stark begränsning av högsta domstolens prövningsrätt som den av processkommissionen föreslagna vore för den allmänna uppfattningen ganska främmande och om den icke i särskilda fall kunde leda till resultat som tedde sig för rättskänslan stötande. Säkert vore att en dylik begränsning skulle medföra talrika tvistefrågor, huruvida rätt till fullföljd vore för handen. Goda skäl syntes dock tala för en bestämmelse att vid hovrättens bevisprövning skulle i allmänhet bero, om ej synnerliga skäl föreläge för avvikelse. Förefintligheten av ett dylikt stadgande skulle helt visst bidra till att parterna avhölle sig från att i oträngt mål fullfölja bevisningsfrågor till högsta instansen. Emellertid torde jämväl andra anordningar vara av nöden för att hindra en allt för stark tillströmning av mål till högsta domstolen. Erfarenheten hade visat, att de lagstiftningsåtgärder som i detta syfte vidtagits år 1915 icke vore tillfyllest. Ytterligare anordningar vore redan nu påkallade, och behovet därav torde bliva än starkare efter införande av muntlig partsförhandling i högsta domstolen. De invecklade och ömtåliga spörsmål som sammanhängde därmed borde vid det fortsatta lagstiftningsarbetet göras till föremål för ingående utredning. Därvid torde särskilt böra undersökas, huruvida en begränsning i tillströmningen kunde ernås genom uteslutande från fullföljd av vissa grupper av mål.

Särskilda utskottet anslöt sig i sitt utlåtande (nr 1) över propositionen till departementschefens uttalande angående omfattningen av högsta domstolens prövning. Utskottet yttrade vidare, att på sätt departementschefen anförts särskilda anordningar syntes vara nödvändiga för att förhindra en alltför stark tillströmning av mål till högsta domstolen, en fråga som vid det fortsatta arbetet på processreformen torde böra bliva föremål för närmare utredning. Vid behandlingen av frågan huru den föreslagna rättegångsreformen skulle sättas i verket betonade utskottet jämväl — ehuru detta icke direkt sammanhängde med en reform av rättegångsväsendet — att det torde vara lämpligt att åtgärder snarast vidtoges för nedbringande av den uppkomna arbetsbalansen i högsta domstolen.

En av utskottets ledamöter uttalade i fråga om begränsning av fullföljdsrätten, att den nuvarande ordningen i detta avseende icke kunde anses tillfredsställande. Eventuella bestämmelser i syfte att förhindra en alltför stark tillströmning av mål till högsta domstolen måste utformas på sådant sätt, att grundsatsen om alla medborgares likhet inför lagen icke äventyrades.

En annan ledamot av utskottet ansåg, att fullföljdsrätten till högsta domstolen borde begränsas till att gälla endast rättsfrågan och frågan om målsformella behandling. Om rätten till fullföljd begränsades på detta sätt, kunde enligt denne ledamots åsikt den år 1915 införda summa revisibilis utan olägenhet avskaffas, och ytterligare åtgärder i syfte att hindra tillströmningen till högsta domstolen bleve överflödiga.

Båda kamrarna godkände utskottets uttalande.

Genom lagen den 24 september 1931 (nr 327) om ändring i vissa delar av strafflagen och lagen samma dag (nr 328) angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag), vilka båda lagar trätt i kraft den 1 januari 1932, har *dagsbotssystemet* upptagits i vår strafflagstiftning. Enligt 2 kap. 8 § strafflagen som anger systemets huvudgrunder skola böter ådömas i dagsböter. Antalet dagsböter skall bestämmas efter brottets beskaffenhet och vara minst en, högst 120. Dagsboten skall fastställas i penningar till belopp från och med en till och med 300 kronor, efter ty prövas skäligt med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och ekonomiska förhållanden i övrigt. Är brottet ringa, må dagsbotens belopp därefter jämkas. Produkten av antalet dagsböter och beloppet av varje dagsbot utgör det bötesbelopp, den sakfällde har att gälda; dock skall minsta bötesstraff vara 5 kronor, även om den nämnda produkten skulle utvisa ett lägre bötesbelopp. Dagsbotssystemet har gjorts tillämpligt för de flesta bötesbrott inom strafflagen; undantagna äro endast sådana som ansetts utgöra ordningsföreseelser. Enligt den särskilda böteslagen skall dagsbotssystemet tillämpas även inom specialstraffrätten dock icke beträffande brott, varå straffet är bestämt efter särskild beräkningsgrund (normerade böter) eller som ej är belagt med svårare straff än böter högst 300 kronor.

I avgivna utlåtanden över remitterade förslag till dagsbotens införande påpekade Svea hovrätt och Göta hovrätt, att dagsbotssystemet syntes påkalla ändring av fullföljdsreglerna i brottmål. I propositionen (nr 188) till 1931 års riksdag angående dagsbotssystemets genomförande yttrade dåvarande departementschefen, statsrådet Gärde, även att han funne vad hovrätterna sålunda anfört värt beaktande men dock icke ansåge sig böra i det sammanhang upptaga frågan om revision av bestämmelserna rörande summa revisibilis, helst en sådan skulle medföra en rubbning av de grunder, å vilka ifrågavarande bestämmelser vore byggda.

Jämväl ur en annan synpunkt än den nu berörda har fråga väckts om ändring i gällande bestämmelser angående fullföljd i bötesmål. I en den 3 mars 1931 — före dagsbotsreformens genomförande — dagtecknad skrivelse till Kungl. Maj:t har *statens organisationsnämnd*, under hänvisning till den stigande arbetsbalansen i högsta domstolen, ifrågasatt vidtagande av vissa åtgärder i syfte att begränsa tillströmningen av mål till domstolen. I den ifrågavarande framställningen har nämnden anfört, bl. a.:

Orsaken till den avsevärda stegringen av antalet besvärsmål under senare år torde säkerligen främst vara att finna i den ökade tillströmningen av dels

skiftesmål och dels mål angående förseelse mot motorfordonsförordningen och vägtrafikstadgan, huvudsakligast s. k. automobilsmål.

Efter att ha avgivit visst förslag i fråga om skiftesmålen anförde nämnden beträffande automobilmålen, bl. a.:

På grund av den nya trafiklagstiftningen av den 20 juni 1930 vilken trätt i kraft i och med 1931 års ingång kunde förväntas en ytterligare stegring av antalet av de till högsta domstolen fullföljda automobilmålen. Den nya vägtrafikstadgans 16 § vilken innehöller straffbestämmelserna för förseelser mot de i stadgan givna föreskrifterna innehöller bl. a., att där omständigheterna vore försvårande och förseelsen skett vid framförande av motorfordon, straffpåföljden kunde bli frihetsstraff. Motsvarande paragraf i den förut gällande vägtrafikstadgan hade icke innehållit annan straffform än böter. En följd av den sålunda vidtagna ändringen i strafflatituden syntes bli, att för varje fall, då en tilltalad blivit enligt 16 § i den nya stadgan dömd till bötesstraff för förseelse vid framförande av motorfordon, den dömde, i motsats till vad förut varit fallet, jämlikt bestämmelserna i 30 kap. 6 § rättegångsbalken ägde fullfölja talan i målet till högsta domstolen.

Enligt nämndens mening vore det önskvärt att undvika den kraftiga ökning i tillströmningen av kriminella besvärsmål till högsta domstolen som syntes bli en följd av berörda ändring i straffskalan för ifrågavarande slag av brott och som kunde komma att medföra väsentlig ökning av arbetsbalansen till men för rättsskipningen. Där allenast böter ådömts, torde icke heller föreligga något sakligt skäl för att låta målen i större utsträckning än hittills komma under högsta domstolens bedömande.

De åtgärder som borde vidtagas kunde tänkas ske genom ändring av de allmänna fullföljdsreglerna. Därvid torde i första hand böra övervägas att begränsa fullföljdsrätten i allmänhet till de fall, då frihetsstraff verkligen tillämpats. Därest en sådan åtgärd ur synpunkter som låge utom nämndens bedömande kunde vara ägnad att väcka betänkligheter, kunde en stegring av de inkommande målens antal till ej oväsentlig del förhindras, om person som ådömts böter tillerkändes fullföljdsrätt allenast i de fall, där frihetsstraff inginge i straffskalan oavsett om försvårande omständigheter föreläge.

Genom kungl. förordning den 19 juni 1931 har efter organisationsnämndens uttalande viss mindre ändring av 16 § i vägtrafikstadgan vidtagits.

Rörande antalet till högsta domstolen under åren 1923—1932 inkomna mål samt domstolens arbetsbalans må hänvisas till en i propositionen intagen tabell.

Av tabellen framgår, att under de sista åren antalet inkomna revisionsmål sjunkit, varemot antalet inkomna besvär- och underställningsmål stigit högst betydligt. Den totala balansen, som under åren 1928—1930 uppgick till cirka 1,000 mål men under år 1931 sjönk till 920 mål, har under år 1932 åter närmast sig tusentalet. I propositionen anmärkes även, att antalet ansökningar och ärenden (ansökningar om tillstånd till talans fullföljande, om nåd, om resning eller återbrytande av dom o. s. v.) synes vara statt i kraftig ökning. Antalet inkomna ansökningar och ärenden utgjorde åren 1923—1925 respektive 541, 526 och 514 men uppgick åren 1930—1932 till respektive 743, 813 och 1,072. Ökningen kommer företrädesvis på nådeansökningarna. Statistiska centralbyråns uppgifter angående av högsta domstolen under de olika åren handlagda nådeansökningar utvisa, att antalet personer för vilka sökts nåd

utgjorde åren 1923—1925 respektive 384, 359 och 369 samt åren 1930 och 1931 respektive 495 och 636.

Beträffande särskilt automobilmålen må nämnas, att antalet till högsta domstolen fullföljda dylika mål åren 1926, 1928, 1930, 1931 och 1932 utgjorde respektive 28, 55, 73, 96 och 194.

Till motivering av nu föreliggande förslag till ändring av fullföljdsreglerna i brottmål anför föredragande departementschefen i propositionen:

»Vid behandlingen av 1932 års statsverksproposition, andra huvudtiteln, har dåvarande departementschefen framhållit (sid. 7), att vissa av honom berörda frågor om ändring i bestämmelserna rörande fullföljd av talan till högsta domstolen — bland dem frågan om fullföljd av talan angående bötesstraff — borde göras till föremål för särskild utredning. Sistnämnda fråga, som sammanhänger med dagsbotsreformens genomförande och synes vara av den art att dess avgörande ej bör anstå, har numera varit föremål för utredning inom justitiedepartementet. Genom upptagande av denna mera brådskande fråga till omedelbar behandling har jag icke tagit ställning till spörsmålet, huruvida och i så fall vid vilken tidpunkt en mera genomgripande revision av bestämmelserna angående fullföljd till högsta domstolen bör komma till stånd.

Enligt 30 kap. 6 § rättegångsbalken äger tilltalad, som av hovrätten fällt till ansvar för ett brott vara ej kan följa strängare straff än böter, fullfölja talan till högsta domstolen, om de ådömda böterna uppgå till 1,500 kronor. Har han fällt till böter som understiga detta belopp, får han icke söka ändring i utslaget, med mindre målet rört jämväl annat än ansvar samt böterna i förening med vad han i denna del tappat uppgå till nämnda belopp. Såvitt fråga är om brott vara böterna skola ådömas i dagsböter, leder denna regel till det resultat, att en förmögen person vars straff bestämes till 15 dagsböter à 100 kronor kan gå vidare till högsta domstolen, medan en mindre förmögen som dömes — för samma eller annat brott — till samma antal dagsböter icke får överklaga utslaget, enär dagsboten för hans del fastställs till endast exempelvis 10 kronor. En ändring varigenom denna olikhet inför lagen undanröjes är ofrånkomlig. Det måste emellertid framhållas, att en fullt invändningsfri fullföljdsregel för bötesmålen för närvarande knappast torde stå att erhålla. Om varje regel som inskränker fullföljdsrätten gäller väl att den understundom kan komma att framstå såsom stel och i det föreliggande särskilda fallet otillfredsställande. Men här tillkomma särskilda omständigheter, beroende dels på tillvaron i vår strafflagstiftning av två särskilda bötessystem, dels ock på det sammanhang som enligt 30 kap. 6 § 2 mom. rättegångsbalken finnes mellan fullföljdsrätten i brottmål och summarevisibilisregeln för tvistemål.

Att en ändring i gällande fullföljdsregler icke bör gå i sådan riktning, att antalet mål med fullföljdsrätt till högsta domstolen skulle komma att ökas, torde tydligt framgå av de förut lämnade uppgifterna angående domstolens arbetsbörda. Dessa uppgifter visa, att tillströmningen av mål och ärenden till domstolen för närvarande är så omfattande att arbetsbalansen, vars snara avarbetande med hänsyn bland annat till den kommande processreformen är ett

önskemål för att ej säga en nödvändighet, tenderar att växa. En lagändring som skulle komma att öka tillströmningen av mål måste i detta läge anses utesluten. Såsom organisationsnämnden framhållit torde tvärtom ändringar böra vidtagas till minskande av arbetsbördan. Dylika ändringar äro efter dagsbotssystemets införande så mycket mera angelägna som dagsbotssystemet kan förväntas komma att medföra en ökning av antalet mål däri böterna uppgå till 1,500 kronor och således med nu gällande fullföljdsregler jämväl en ökning av tillströmningen av bötesmål till högsta domstolen.

På grund av ökningen av antalet nådeansökningar har ånyo upptagits till övervägande den tidigare vid olika tillfällen behandlade frågan om inskränkning av högsta domstolens befattning med dessa ansökningar. Anledning torde icke finnas att i detta sammanhang närmare ingå på nämnda fråga. Men det må anmärkas, att de åtgärder, som kunna tänkas bliva vidtagna beträffande nådeärendena, knappast lära få någon betydelse för de allra närmaste åren.

Organisationsnämnden har i fråga om de allmänna fullföljdsreglerna uttalat, att det i första hand borde övervägas att begränsa fullföljdsrätten i brottmål till de fall då frihetsstraff tillämpats, samt i andra hand ifrågasatt, att den som ådömts böter skulle tillerkännas fullföljdsrätt allenast i de fall där frihetsstraff ingår i straffskalan oavsett om försvärande omständigheter föreligga. Vad angår nämndens senare förslag kan anmärkas, att läget efter dagsbotssystemets införande är åtminstone i viss mån ett annat än det var då förslaget framkom.

Nämndens förslag att från fullföljdsrätt utesluta dem vilka dömts allenast till böter skulle uppenbarligen, om det genomfördes, avlägsna den olikhet som på sätt förut anmärkts för närvarande består mellan mer och mindre välsituerade, och förslaget är bland nu tänkbara det som kan förväntas medföra den största arbetsbesparingen för högsta domstolen. Emellertid torde emot ett sådant förslag invändas, att en person som dömts för ett så grovt brott att därå *kan* följa frihetsstraff ej bör förvägras att få sin sak prövad i högsta instansen, samt att denna möjlighet ej heller bör berövas den som dömts till ett högt bötesstraff, varvid kan åberopas att den som är part i tvistemål äger fullfölja talan till högsta domstolen så snart värdet av det tappade uppgår till 1,500 kronor.

Vad först angår invändningen att alla brott vara kan följa frihetsstraff böra, även om straffet i det särskilda fallet stannat vid böter, få fullföljas till högsta domstolen — av det skäl att dessa brott skulle anses mera 'vanhedrande' än brott med allenast lägre straff — må erinras om vad i denna fråga anfördes av dåvarande chefen för justitiedepartementet i propositionen till 1915 års riksdag med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 kap. rättegångsbalken. Såsom därvid framhölls synes nämnda synpunkt icke kunna fränkännas berättigande i fråga om brott av den grövre beskaffenhet att de kunna medföra straffarbete — exempelvis bedrägeribrott — men den torde näppeligen äga giltighet när i straffskalan icke ingår svårare straff än fängelse. Det lär således ej vara lämpligt att avskära fullföljdsrätten i sådant fall då någon dömts — låt vara blott till ett ringa bötesbelopp — för ett brott av det förra

slaget. Däremot torde icke finnas skäl för ett bibehållande av den ovillkorliga fullföljdsrätten vid brott som ej kunna medföra strängare straff än fängelse. Vad angår dessa brott synes avseende böra fästas vid det i det särskilda fallet ådömda straffet. Och befogade invändningar torde icke kunna riktas mot att fullföljdsrätt i regel uteslutes, därest straffet för ett brott av det nu ifrågasvarande lindrigare slaget stannat vid böter. Om en sådan ändring genomföres, tillgodoses det av organisationsnämnden uttalade och förvisso synnerligen välgrundade önskemålet att begränsa tillströmningen till högsta domstolen av mål som gälla vanliga trafikförseelser.

Vid bestämmande av fullföljdsrätten synes man emellertid icke kunna underlåta att fästa visst avseende vid bötesstraffets storlek. Särskilt må erinras att normerade böter kunna uppgå till mycket höga belopp, och vid bestämmandet av dylika böter fästes intet eller mycket ringa avseende vid betalningsförmågan. Fullföljdsgränsen i tvistemål — 1,500 kronor — kan visserligen icke anses beteckna någon allmängiltig gräns mellan det ur ekonomisk synpunkt mer och mindre betydelsefulla. Då summarevisibilisregeln tillkom var läget sådant, att man stod inför nödvändigheten att vidtaga åtgärder som begränsade tillströmningen av mål till högsta domstolen. Vad angår framför allt tvistemålen kom valet att stå mellan följande utvägar: den ena att från fullföljd utesluta mål i vilka de föregående instanserna meddelat överensstämmande (konforma) domar, den andra att begränsa fullföljden i tvister som uteslutande röra penningar eller penningars värde till sådana fall då tvisteföremålets värde uppgår till ett visst i lagen angivet belopp (summa revisibilis). Företräde gavs åt den senare utvägen, och då det ansågs att summa revisibilis, för att den erforderliga begränsningen i tillströmningen av mål till högsta domstolen skulle komma till stånd, måste bestämmas till ett icke allt för lågt belopp, sattes gränsen vid 1,500 kronor. Huruvida det är av större eller mindre vikt för en part som blivit av hovrätten ålagd att betala t. ex. 1,400 kronor att han icke får söka ändring i domen, kan ej avgöras uteslutande efter allmänna grunder. På frågans bedömande inverka partens ekonomiska ställning och andra omständigheter, som hänföra sig till det särskilda fallet. Det förhållande att fullföljdsgränsen i tvistemål som röra penningar eller penningars värde på sätt angivits bestämts till 1,500 kronor torde således icke medföra, att beträffande fullföljdsrätten för tilltalad som dömts till böter måste uppställas liknande regel. Att helt bortse från bötesstraffets storlek torde dock icke vara lämpligt. En synpunkt som i detta sammanhang jämväl må framhållas är den, att högsta domstolen bör bliva i tillfälle att sörja för nödig rättsenhet vid bestämmande av bötesstraff — en uppgift som särskilt under de första åren efter dagsbotsreformens genomförande måste anses angelägen. Det kan ifrågasättas, huruvida högsta domstolen skulle erhålla tillräckligt material för fyllande av denna uppgift, därest alla nu ifrågasvarande bötesmål stannade i hovrätterna. Fullföljdsrätt torde således böra medgivas då fråga är om högre bötesstraff. Härvid måste olika regler finnas för dagsböter och för böter som utdömas omedelbart i penningar. Beträffande dagsbotsområdet bör fullföljdsrätten tydligen bestämmas efter antalet dagsböter, vilket betecknar brottets svårhetsgrad. Var inom skalan från en

till och med 120 dagsböter fullföljdsgränsen skall sättas, kan naturligtvis vara föremål för olika meningar. Då dagsbotssystemet är en nyhet för våra domstolar, synes emellertid gränsen ej böra sättas för högt. Jag har med hänsyn härtill funnit mig böra förorda, att den som för ett brott dömes till 60 dagsböter eller däröver skall få gå vidare till högsta domstolen. Då det särskilda brottets svårhetsgrad skall vara bestämmande för rätten att söka ändring i högsta instansen, bör vid avgörande av fullföljdsfrågan sammanläggning ej få äga rum mellan flera bötesstraff, vilka vart för sig understiga men tillhoppa uppgå till eller överstiga 60 dagsböter. Fullföljdsrätt skall alltså icke tillkomma den som dömts för ett brott till 40 dagsböter och för ett annat brott till 20 dagsböter. Vad angår böter som ådömts omedelbart i penningar torde anledning icke finnas att för närvarande frångå regeln, att fullföljdsrätt inträder så snart bötesbeloppet uppgår till 1,500 kronor; dock bör tydligen här gälla detsamma som i fråga om dagsböter, att sammanläggning mellan olika bötesstraff ej får äga rum vid fullföljdsfrågans avgörande. Endast den som för ett brott dömts till minst 1,500 kronor omedelbart i penningar får fullfölja, ej den som dömts för ett brott till 1,000 kronor och för ett annat till 500 kronor. Av det sagda följer, att jämväl sammanläggning mellan dagsböter och böter omedelbart i penningar skall vara utesluten.

För de fall då brottmål rörer annat än ansvar och hovrättens utslag därutinnan gått den tilltalade emot gäller vad som finnes stadgat i 30 kap. 6 § 2 mom. första punkten rättegångsbalken. Om i den del av målet vilken icke rörer ansvar fråga är — helt eller delvis — om annat än penningar eller sådant som kan skattas i penningar, får hovrättens utslag alltid överklagas. Där i nämnda del fråga är enbart om penningar eller sådant som kan skattas i penningar, tillämpas samma regel som i tvistemålen, d. v. s. fullföljdsrätten beror av det tappades värde; uppgår detta värde till 1,500 kronor finnes fullföljdsrätt, i motsatt fall stannar målet i hovrätten. Det mest praktiska fall som är att hänföra under nyssnämnda lagrum torde vara det, att i målet är fråga om skadestånd. En tilltalad som ålagts utgiva skadestånd uppgående till 1,500 kronor äger enligt detta lagrum alltid fullföljdsrätt, även om han ej med hänsyn till honom ådömt ansvar skulle få överklaga hovrättens utslag. Härutinnan läser nu ej böra vidtagas någon ändring. Så länge en målsägande som i skadestandsfråga tappat 1,500 kronor får klaga i högsta instansen, torde denna rätt ej heller böra förvägras en tilltalad som i skadestånd skall utgiva enahanda belopp. För övrigt må anmärkas, att det i vissa fall kan vara synnerligen tvivelaktigt om grunden för ett skadestånd är civil eller kriminell. Därest i fråga om skadestånd gällde olika regler för fullföljdsrätten i tvistemål och i brottmål, skulle i sådana fall som de nyss antydda den tilltalades klagorätt komma att bero därav huruvida skadeståndet rubricerades på ena eller andra sättet.

Därest såsom förut angivits sammanläggning mellan olika bötesstraff icke skall förekomma vid prövning av fullföljdsrätten, är det en nödvändig konsekvens, att den sammanläggning, vilken vid avgörande av fullföljdsfrågan i brottmål som röra jämväl annat än ansvar för närvarande jämlikt 6 § 2 mom.

2 punkten är tillåten mellan böter och vad den tilltalade tappat i penningar eller penningars värde, icke vidare skall äga rum.

För närvarande gäller såsom regel att den som med hänsyn till utgången i någon del av målet är berättigad till fullföljd äger påkalla högsta domstolens prövning av målet i dess helhet. Härutinnan är ej avsett att nu göra någon ändring. Den som i ett mål, vilket gäller två brott, för det ena brottet dömes till 60 dagsböter och för det andra till 10 dagsböter skall alltså äga fullfölja talan mot utslaget även såvitt angår det senare brottet. På samma sätt om i målet är fråga jämväl om annat än ansvar; har den tilltalade ålagts att utgiva 1,500 kronor i skadestånd, får han fullfölja talan mot hovrättens utslag även i övrigt oavsett storleken av det ådömda straffet.

Bestämmas den tilltalades fullföljdsrätt på sätt nu angivits, komma tydligen åtskilliga bötesmål att bliva föremål för högsta domstolens prövning, och anmärkning torde således icke kunna riktas mot förslaget ur den förut berörda synpunkten, att högsta domstolen bör bliva i tillfälle att sörja för nödig rättsenhet vid bestämmande av bötesstraff. För övrigt må i detta sammanhang erinras, att tilltalad liksom annan enskild part jämlikt 30 kap. 13 § rättegångsbalken kan erhålla särskilt tillstånd till talans fullföljande, om det för enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning är av synnerlig vikt, att hans talan varder prövad av högsta domstolen. Samma möjlighet finnes, där den tilltalade visar, att talans fullföljande för honom skulle hava synnerlig betydelse utöver det mål varom är fråga.

De i 30 kap. rättegångsbalken stadgade inskränkningarna i rätten att fullfölja talan mot hovrätts utslag gälla jämväl utslag som meddelats av krigsöverdomstol. En tilltalad som enligt strafflagen för krigsmakten dömts till disciplinstraff eller böter — under 1,500 kronor — äger alltså, bortsett från det fall att målet rörer jämväl annat än ansvar, icke fullfölja talan till högsta domstolen med mindre å brottet kunnat följa svårare straff. Om 30 kap. 6 § rättegångsbalken erhåller det nya innehåll i fråga om tilltalads fullföljdsrätt som förut angivits, kommer detta för krigsrättsmålens del att betyda, att den ovillkorliga fullföljdsrätten bibehålles vid brott som kunna medföra straffarbete, varemot vid övriga brott det ådömda straffet blir avgörande. Har detta stannat vid disciplinstraff eller dagsböter under 60, får talan icke fullföljas till högsta domstolen.

Frågan vilken inverkan ändringarna skulle kunna få på tillströmningen av mål till högsta domstolen torde ej kunna med någon högre grad av exakthet besvaras. Dagsbotssystemet har varit i tillämpning allenast sedan 1932 års ingång och det lär vara mycket vanskligt att verkställa någon beräkning för framtiden av det årliga antalet i hovrätterna avgjorda mål, däri för brott varå ej kan följa strängare straff än fängelse ådömas dagsböter ej under 60. Man torde emellertid kunna räkna med att så högt bötesstraff mera sällan skall komma till användning. I varje fall måste ändringarna vid jämförelse med nu gällande fullföljdsregler medföra en begränsning i tillströmningen av bötesmål. För att erhålla någon grund för beräkning av storleken av denna begränsning har verkställts en undersökning av de under åren 1931 och 1932 av högsta domstolen avgjorda bötesmålen. Av undersökning-

gen framgår, att ett femtiotal av de vartdera året avgjorda bötesmålen skulle hava stannat i andra instans, om den ovillkorliga fullföljdsrätten varit förbehållen brott som kunnat medföra straffarbete, samt sammanläggning enligt 6 § 2 mom. 2 punkten ej fått äga rum. Det kan vidare förtjäna nämnas, att bötesbeloppet uppgick till 1,500 kronor eller mera i allenast 9 av de under år 1931 avgjorda bötesmålen. Motsvarande siffra för år 1932 är 5 mål.

I enlighet med de grunder som nu angivits har inom justitiedepartementet upprättats förslag till lag om ändrad lydelse av 30 kap. 6 § rättegångsbalken.

Förslaget jämställer i fullföljdshänseende avsättning med straffarbete samt mistning av ämbete på viss tid med fängelse.

Där någon ådömts vite såsom straff och vitet fastställts i dagsböter, är i fråga om fullföljdsrätten att tillämpa vad förslaget innehåller om fullföljdsrätt för den som för 'annat brott' dömts till dagsböter. Beträffande fullföljdsrätten för den som ådömts vite omedelbart i penningar bör — vare sig vitet är att anse såsom straff eller såsom tvångsmedel — tillämpas samma regel som gäller när någon för 'annat brott' dömts till böter omedelbart i penningar. Då den för dylikt fall föreslagna bestämmelsen måhända icke skulle anses tillämplig där någon ådömts vite såsom tvångsmedel, torde erfordras ett kompletterande stadgande. Detta har givits det innehåll, att tilltalad skall äga fullföljdsrätt jämväl där han blivit fälld till vite omedelbart i penningar ej under 1,500 kronor.»

Lagrådet har lämnat förslaget utan anmärkning.

I likhet med departementschefen finner utskottet det vara ofrånkomligt, att med anledning av dagsbotssystemets införande i vår rätt en ändring vidtages beträffande reglerna om rätt att fullfölja talan från hovrätten till högsta domstolen i brottmål. Det torde likaledes vara nödvändigt, att denna ändring vidtages på sådant sätt att högsta domstolens arbetsbörda icke ökas. Vid lösningen av detta spörsmål, som med hänsyn till de allmänna grunderna för fullföljdsreglerna i 30 kap. rättegångsbalken erbjuder avsevärda svårigheter, stå givetvis olika möjligheter till buds.

Utskottet.

Vidkommande först omfattningen av nu ifrågakvarande förslag påkalla föreliggande skäl till ändring av fullföljdsreglerna i brottmål icke någon inskränkning av åklagares eller målsägandes fullföljdsrätt. Utskottet finner det sålunda riktigt, att förslaget begränsats till att avse allenast reglerna om den tilltalades rätt att fullfölja talan till högsta instans.

I fråga om den tilltalades fullföljdsrätt gäller för närvarande att den, som blivit sakfälld eller ställd under framtiden för brott, som i lag är belagt med straffarbete, fängelse, avsättning eller mistning av ämbete på viss tid, äger rätt att fullfölja talan till högsta domstolen oavsett beskaffenheten av det straff, som i det särskilda fallet ådömts honom. Förslaget inskränker den grupp av mål, då den tilltalade äger dylik ovillkorlig fullföljdsrätt, till sådana fall, då han blivit sakfälld eller ställd under framtiden för brott, som i lag är belagt med straffarbete eller avsättning. Och beträffande de fall, då i strafflatituden för brottet i fråga icke ingår strängare straff än fängelse eller mist-

ning av ämbete på viss tid, föreslås i stället, att storleken av det straff, som den tilltalade ådömts, skall vara avgörande. I fråga om den senare gruppen av mål skall sålunda enligt förslaget rätt att fullfölja talan mot hovrättens utslag föreligga endast när den tilltalade i det särskilda fallet dömts till fängelse, mistning av ämbete på viss tid, dagsböter ej under 60 eller böter omedelbart i penningar ej under 1,500 kronor. Härmed har jämförts det fall, att en person blivit fälld till vite omedelbart i penningar ej under belopp, som nyss sagts. Av de angivna reglerna har ansetts böra följa avskaffande av den sammanläggning, som vid avgörande av fullföljdsfrågan för närvarande skall ske av flera bötesstraff eller av böter och annat, som den tilltalade tappat i penningar eller penningars värde.

De sålunda föreslagna bestämmelserna synas utskottet innebära en skälig avvägning mellan de olika intressen, som böra beaktas. Vad angår gränsdragningen mellan å ena sidan brott, i fråga om vilka fullföljd medges oavsett storleken av det i det särskilda fallet ådömda straffet, och å andra sidan brott, där fullföljdsrätten skall bero av det utmätta straffet, må framhållas, att beträffande en del brott — exempelvis snatteri — som enligt förslaget äro att hänföra till den senare gruppen, väl kunna anföras vissa skäl för en ovillkorlig fullföljdsrätt. Emellertid har utskottet funnit dessa skäl icke kunna tillmätas den betydelse, att utskottet ansett sig böra ifrågasätta något undantag för vissa särskilda brott från de föreslagna bestämmelserna. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om de möjligheter, som förefinnas, att erhålla dispens för fullföljande av talan i fall då fullföljd eljest ej må äga rum. Dylik dispens må beviljas när det för enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning är av synnerlig vikt att talan varder prövad av högsta domstolen samt jämväl när talans fullföljande för den tilltalade skulle ha synnerlig betydelse utöver det mål, varom fråga är. Det synes utskottet, att dispensreglerna kunna öppna tillfälle till fullföljd i alla sådana fall, då det måste anses vara av verkligt intresse för den tilltalade att målet blir föremål för prövning i högsta instansen.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 3 april 1933.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, *Klefbeck*, *Norling*, *Svenson* i *Eskhult*, *Bissmark*, *Forssell**, *Ehrnberg* och *Jonsson* i *Lycksele*; samt

från andra kammaren: herrar *Hedlund* i *Östersund*, *Sjögren**, fru *Östlund*, herrar *Johanson* i *Huskvarna** och *Johansson* i *Bro*, fröken *Wellin* samt herrar *Björling* och *Johnsson* i *Kalmar*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Stockholm 1933. Kungl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner.